

Hannu Mustakallio

Ylioppilaskoti 1960-luvulla

*Lestadiolaisten ylioppilaskodin 75-vuotisjuhla
Helsingin tuomiokirkon krypta 16.11.2024*

Rakkaat ystävät!

Tänään meillä on ilo olla yhdessä koolla täällä Lestadiolaisten ylioppilaskodin, nykyisen Ylioppilaskoti Lestiksen 75-vuotisjuhlassa. Ylioppilaskoti aloitti toimintansa huoneistossaan Vironkatu 7 C 4 syyskuun 1. päivänä 1949.

75 vuoden kehitys käsittää lähtemisen tyhjästä, perustamisvaiheen päälle kaatuvista vaikeuksista selviytymisen, erittäin monipuolisen ja laaja-alaisen ensimmäisen kymmenvuotiskauden, kriisiajan 60-luvun alussa sekä toiminnan jatkamisen aiempaa suppeammin taustavoimin ja pelkistetyemmin tavoittein. Tähän liittyi 80-luvun alussa myös opiskelija-asukkaiden omatoimisuuden kasvattaminen.

Olen esiintynyt vastaavissa aiemmissa juhlissa 1999, 2009 ja 2019. Kun nyt olemme vuodessa 2024, olemme siirtyneet ensimmäistä kertaa kymmenvuotisväleistä viiden vuoden väleihin. Olen aiemmissa juhlissa kirkkohistorioitsijana käsitellyt ylioppilaskodin vaiheita, ennen muuta sen perustamista. Katsaukseni vuosilta 2009 ja 2019 ovat luettavissa sähköisesti Lestiksen kotisivuilla www.lestis.fi/historiaa. Historiakyselyn kysymykset ovat kotisivuilla osoitteessa www.lestis.fi/julkaisut/historiakysely/. Vastaamalla pystyt vielä vaikuttamaan tulevan historiateoksen sisältöön.

Tällä kertaa toteutan tehtäväni hieman poikkeuksellisella tavalla. Haastattelen ensin ylioppilaskodin entistä asukasta rovasti Pentti Huhtista. Sitten keskityn kuvaamaan ylioppilaskotimme yhtä tärkeää vaihetta, 60-lukua, jota Pentti oli asukasaikanaan aloittamassa. Esitän muutaman välähdyksen siitä, mitä silloin tapahtui ja miten 1960-luvun perinne näkyy Lestiksen historiassa.

Pentti on toiminut esimerkillisesti historiankirjoituksen apuna. Hän on kuvannut kriisitalvea 1960–1961 ylioppilaskodissa *Maitojyvä*-lehdessä jo vuonna 1989, kodin täyttäessä 40 vuotta. Hän on myös kirjoittanut asumisajastaan omassa muistelmakirjassaan (*Muistikuvia matkan varrelta*, 2022). Lisäksi hän on antanut vuonna 2011 tietoja, jotka palvelevat ylioppilaskodin historiankirjoitusta, eli vastannut edellä mainittuun historiakyselyyn.

Ensiksi selitys sille, että emme voi tänään julkistaa ylioppilaskodin historiaa 75 vuoden ajalta. Historiatyö on ollut jo kauan minun tehtäväni. Se on kuitenkin koko ajan ollut vapaaehtoistehtävä. Vaikka olen mielestäni ollut myös eläkepäivillä hyvässä työkunnossa, historian julkistaminen jää myöhempään aikaan. Olen myös entistä selvemmin tullut siihen johtopäätökseen, että historian aikarajaus ei välttämättä liity tiettyihin juhlavuosiin, siis että Lestiksen

historian päätösvuosi olisi 2024. Tällä hetkellä en ole varma, kannattaako historiaa tuoda tähän päivään ainakaan samanlaisena kuin alkua. Olen paljon ajatellut tulevan historian painopisteitä ja menetelmiä, otsikoitakin. Tässä katsauksessa nostan historiatiyöstä esille joitakin mielestäni tärkeitä asioita.

Joka tapauksessa historian valmistuminen on melko lähellä, vaikka tiedänkin, mitä tällaiset ilmoitukset käytännössä merkitsevät.

Mutta ensin siis Pentti Huhtisen haastattelu.

- **Mistä ja milloin tulit asukkaaksi Lestikseen** (Oulu 1960, ylioppilaaksi Merikosken yhteiskoulusta 1959)?
- **Millainen koti Sinulla oli?** (Isä oli pappi, äiti sairaanhoitaja, perheessä oli yhteensä 10 lasta. Rovasti Olavi Huhtinen oli Pateniemen pappi. Hän oli viipurilaispoika, joka oli sota-aikana Pekka Lappalaisen ja Jorma Porthanin kautta oppinut tuntemaan lestadiolaisuuden. Hän jäi 1960-luvun alun hajaannuksessa ns. Elämän Sanan ryhmään,)
- **Kuinka monta teidän lapsista on ollut asukkaana Lestiksessä?** (7: Martti, Pentti, Sylvi, Pauli, Teuvo, Leena, Pekka). Suvun perinne on jatkunut puolisoissa (Pentin Malle, Teuvon Rauha, Leenan Hannu ja Pekan Sirkka-Liisa) sekä lapsissa. Joka tapauksessa Lestiksellä on ollut huomattava merkitys koko perheelle opintoihin liittyvän asumiskysymyksen ratkaisemisessa.
- **Kuinka kauan asuit Lestiksessä?** (vuodesta 1960 vuoteen 1963, valmistuin papiksi 1966)
- Olet määritellyt ensimmäiselle vuodellesi Lestiksessä otsikon *Kriisitalvi ylioppilaskodissa* (tai *Maitojyvän* toimitus on sen muotoillut). **Mitä tarkoitat tuolla otsikolla?**
- **Millainen oli ensi vaikutelmasi ylioppilaskodista?** (Lämmin lestadiolainen pirttikristillisyyden ilmapiri otti vastaan fuksiteologin auttavana, holhoavana ja kaikki ongelmat selvittelevänä. Meille opastettiin suorin kulkureitti Fredrikinkadun seurahuoneelle 61 A ja varoitettiin rappukäytävästä B.)
- **Miten Lestiksessä vietettiin vapaa-aikaa?** (pesä- tai jalkapalloa muiden ylioppilaskotien edustajia vastaan, YKY:n ”valtaaminen” heränneiltä Samuli Pentikäisen johdolla, linja-autoretki syksyllä 1960 Wetterhoffin käsiteollisuuskouluun Hämeenlinnaan). Huoletonta me-kristillisyyttä, symbioottista suurperhe-elämää. Ylioppilaskoti oli suuren herätysliikkeen lapsi.
- **Miten lestadiolaisuus näkyi ylioppilaskodin elämässä?** Hajaantumisen mahdollisuus tuli esille joululomalla, Oulussa pidettiin suuri puhujainkokous. Istuin mainitussa kokouksessa ”niska kyyryssä”. Historiakysely: elämä noina vuosina vei energian. Keskusteltiin ja keskusteltiin, pidettiin yhteyksiä niihin, joihin luotettiin.
- **Miten kuvailisit ylioppilaskodin ilmapiiriä keväällä 1961, siis Oulun puhujainkokouksen jälkeen?** Ilmapiiri oli ratkaisevasti muuttunut. Emäntä Hilma Jokela oli entisellään, mutta asukkaista

vain minä ja veljeni Martti edustimme ”pappiseriseuraksi” kutsuttua ryhmää. Meidät eristettiin henkisesti.

Silloin alkoi kodin sisäinen särkyminen. Vieraita kävi paljon.

”Nouseva ahdistus ja epätietoisuus pakotti jättämään opiskelijaboksin kirjoituspöydän ja kuuntelemaan erisuuntaisia viestejä ulkomaailmasta.” ”Me emme olleetkaan samanlaisia. Lähtökohtamme ja sidonnaisuutemme olivat erilaiset.”

Uskonkysymykset säätelivät romansseja, seurustelua ja käytöstapoja aina hyvän huomenen toivottamiseen asti.

- **Miten asukkaat suhtautuivat ylioppilaskodin organisatorisiin muutoksiin?** Ylioppilaskodin vuosikokous ja Ylioppilaskoti Maitojyvä? Valtaosalle kodin asukkaista muutokset olivat järkytys. Useimmat huoneet sulkivat ovensa. Keskustelu ja vierailut jatkuivat suljettujen ovien takana.
- **Millainen oli seuraava lukuvuosi (1961–1962) Lestiksessä?** Uusi ja toisenlainen. Ilmapiiri oli toinen ja väki suurelta osin *vaihtunut*. Mukana ei enää ollut asukkaita SRK:n piiristä.
- **Ketkä asukkaat ovat jääneet Lestiksestä mieleesi?** Huonetovereitani olivat mm. veljeni Martti Huhtinen, joka luopui teologian opiskelusta; isäntänä (maaliskuusta 1961 lähtien) muistan vain Jouko Kärkkäisen. Enemmistöä johtivat lähinnä Pentikäisen veljekset. Varsinkin Samuli vastasi käytännön menettelytavoista. Ylioppilaskodin tytöt eivät saaneet olla missään tekemisissä Huhtisen veljesten kanssa.
- **Mitä Lestiksen ja lestadiolaisen herätysliikkeen kriisin kokeminen on vaikuttanut myöhempään elämääsi?** (Kipeyttä ja löytöjä, Mikä kristillisyydessä on luovuttamatonta? Uutta aikuisuutta jumalanlapsuuden sisällön käsittämiseksi. Silloin joutui pohtimaan asioita, joita oli pitänyt itsestäänselvyyksinä.)
- **Ylioppilaskodin matrikelissa on Marjut eli Malle Oravainen lukuvuodelta 1965–1966. Hän on Limingan kirkkoherran Lauri Oravaisen tytär. Menit hänen kanssaan naimisiin vuonna 1967. Oliko Lestiksellä ja sen emännällä Hilma Jokelalla mitään osuutta seurusteluunne?**
- **Kiitos, Pentti, haastattelustasi ja Lestis-välähdyksistä yli 60 vuoden takaa. Minä jatkan vielä katsaustani.**

Ylioppilaskoti oli kriisivuoteen 1961 saakka siis osa lestadiolaista herätysliikettä samalla tavalla kuin Ylitornion kristillinen kansanopisto oli pitkään (vuoteen 1958 saakka) liikkeen ainoa ”oma” opisto. Lestiksen historian varsinainen otsikko on tällä hetkellä mielessäni ”Herätysliikkeen osasta opiskelijoiden palvelijaksi”. Alku kuvaa siis ennen muuta 1950-lukua, loppu aikaa 1980-luvun alusta eteenpäin, edullisten asumisolojen tarjoamista opiskelijoille.

Lestadiolaisuuden kriisi näkyi ensimmäiseksi kodin lehden *Maitojyvän* julkaisemisessa. Johtokunta valitsi sen toimituskuntaan vuonna 1960 muiden muassa puheenjohtajansa Ilmari Soisalon-Soinisen sekä asukkaista Samuli

Pentikäisen, joka oli kokoonkutsuja. Maaliskuussa 1961 johtokunta päätti kuitenkin olla julkaisematta sen vuoden lehteä. Jo saapuneista artikkeleista maksettiin kirjoituspalkkiot ja Samuli Pentikäiselle puolet sihteerin tavanomaisesta palkkiosta. *Maitojyvän* kirjoitukset eivät ilmeisesti SRK:hon painottuvan sisältönsä vuoksi "kelvanneet" johtokunnalle.

Ylioppilaskodin johtokunta teki helmikuussa 1961 pidetylle vuosikokoukselle ehdotuksen, jonka mukaan Lestis vuokraisi varsinaisen toimintansa vuoden 1962 alusta Ylioppilaskoti Maitojyvä ry -nimiselle yhdistykselle. Vuosikokousta pidettiin ensin Lestiksellä, sitten Säätytalolla, Puheenjohtajana oli varatuomari Olli Ahvenjärvi. Läsnä olleiden yhdistyksen jäsenten määräksi pöytäkirjassa ilmoitettiin peräti 214. Päätös ei ollut kuitenkaan yksimielinen, vaikka sen takana olikin varsin suuri enemmistö. Johtokunnan esitys hyväksyttiin äänin 174–27, tyhjiä 8.

Ylimääräinen kokous järjestettiin toukokuussa Suomalaisella kauppakorkeakoululla. Sen tarkoituksena oli vahvistaa edellä mainittu päätös. Paikalle kokoontuivat kaikki äänestyskelpoiset molemmista leireistä. Kokousväkeä oli saapunut linja-autoilla Helsinkiin Pohjois-Suomesta saakka.

Puheenjohtajana kokouksessa toimi eversti Eino E. Suorsa. Uuden yhdistyksen puheenjohtajaksi ilmoitettiin teologian lisensiaatti Pekka Raittila. Se oli kuin perheyritys: kun johtokunnan jäseniä olivat myös muiden muassa lehtori Anna-Maija Raittila, filosofian maisteri Keijo Immonen, jonka puoliso oli Raittiloita, ja entinen sihteeri diplomi-insinööri Antti Jokela. Kaikki he olivat olleet perustamassa ylioppilaskotia nuorina opiskelijoina vuonna 1948. Äänestyksessä johtokunnan esitys meni läpi äänin 253–102, tyhjiä 6. Enemmistö oli siis kaventunut vuosikokouksesta. Läsnäolijoita oli peräti 372, minkä vuoksi kokouspaikkakin oli poikkeuksellinen.

Ylioppilaskodin ilmapiiri kokouksen jälkeen oli kaoottinen, Pentti Huhtinen toteaa muistelmissaan. Suurin osa asukkaista kuului hävinneiden puolelle.

Olen historiankirjoitusprosessin aikana joutunut toteamaan, että Ylioppilaskoti Maitojyvän arkisto ei ole Lestiksessä, niin kuin olisi luonnollista. Tällä hetkellä en tiedä, mistä se olisi löydettävissä. Pyrkimyksessä arkiston löytämiseksi on yksi syy viivyttää historian julkistamista.

Lestiksessä on lähinnä Maitojyvä-yhdistyksen vuosikokouksen pöytäkirja toukokuulta 1967. Vuosikokouksessa oli läsnä muiden muassa sen tilintarkastajana toiminut taidemaalari Tapani Raittila, hänkin siis Raittiloita. Tuossa kokouksessa käsiteltiin samalla kertaa kolmen vuoden tiliasiat, siis vuodet 1964–1966. Vuokraaja, Ylioppilaskoti Maitojyvä, ei toiminut kovin normaalisti tai läpinäkyvästi. Siksi aion mainita siitä kaiken olemassa olevan tiedon.

Edellä mainitusta *Maitojyvä*-lehteä koskevasta päätöksestä huolimatta lehti ilmestyi syksyllä 1961, vieläpä kolme kertaa. Julkaisijana ei ollut kuitenkaan ylioppilaskoti, vaan ylioppilaskotitoiminnan siltä vuokrannut Ylioppilaskoti Maitojyvä ry, jolla ilmoitettiin olevan sama osoite kuin itse ylioppilaskodilla.

Maitojyvää siis toimitettiin ”Elämän Sanan” hengessä. Ylioppilaskoti palasi Maitojyvän julkaisijaksi vasta vuonna 1964.

Miten Lestadiolaisten ylioppilaskodin kannatusyhdistys toimi Ylioppilaskoti Maitojyvän aikana? Tämä kysymys on mielestäni luonnollinen. Kannatusyhdistys myönsi esimerkiksi vuonna 1962 asukasstipendejä teologian ylioppilaille ja asetti seuratoimikunnan, jonka johdossa oli rovasti Yrjö Liusvaara. Seuroja pidettiin paitsi ylioppilaskodilla myös muun muassa Alppilan seurakuntakodissa. Jää hieman epäselväksi, milloin ylioppilaskoti Maitojyvän vuokra-aika päättyi, ilmeisesti vuoden 1964 akussa.

Ylioppilaskoti Maitojyvää ei mainittu enää kannatusyhdistyksen vuoden 1964 toimintakertomuksessa (toisin kuin kertomuksissa vuosilta 1962 ja 1963). Sikäli Lestisen johtosuhteet olivat hieman sekavat. Kannatusyhdistyksen toimintakertomukset yhdistyksen arkistossa puuttuvat myös joiltakin muilta vuosilta (1965, 1967 ja 1970).

Keskeinen väittämäni on, että Lestis oli vanhoillislestadiolaisuuden sisäiseen kriisiin saakka osa herätysliikettä, vaikka sitä ei johdettukaan Oulusta käsin. 1960-luvulla lestadiolaisuus hallitsi vielä Lestiksen kysymyksenasettelua: miten herätysliikkeestä eroon joutuneet papit tulkitsivat sitä ja sen kriisiä.

1960-luvulla perustettiin myös joukko oheisorganisaatioita (1962 *Elämän Sana* -lehti, jonka julkaisija oli alun perin Esko Häkli yksityishenkilönä ja joka jatkoi omalla tavallaan *Maitojyvä*-lehden perinteitä, ja 1963 Laestadius-seura, jolle Häkli luovutti lehden julkaisuoikeudet).

Sidon siis Ylioppilaskodin vaiheet entistä selvemmin niin sanottuun elämänsanalaisuuteen, josta ei toistaiseksi ole ollut olemassa kunnan tutkimuksia. Keskeiseksi nousee epävirallinen Lestadiolaispappien veljespiiri, jonka puheenjohtaja oli 1960-luvun alussa Ylitornion kirkkoherra, asessori Hannes Leinonen ja sihteeri pastori Lauri Impiö. Leinonen oli ylioppilaskodin ensimmäinen isäntä, jonka ystäviin johtokunnan puheenjohtaja Ilmari Soisalon-Soininen kuului, Impiö taas ylioppilaskodin entinen asukas, joka oli toiminut muun muassa Reisjärvelle perustetun lestadiolaiskansanopiston johtajana. Leinosen ystäviin kuului myös lestadiolaisuuteen erinomaisesti perehtynyt Pekka Raittila, joka myöhemmin arvosteli Leinosen julkaistuja muistelmia.

Veljespiirin painopiste oli Pohjois-Suomessa tai Oulun hiippakunnassa, vaikka Pekka Raittila asuikin Jyväskylässä.

Vanhoillislestadiolaisten pappien veljespiiri julkaisi 1962 kirjasen *Totuuden kuuliaisuuteen*, jolla oli huomattava merkitys suhtautumisessa kriisiin.. Kirjanen oli kannanotto siihen, miten lestadiolaispapiston mielestä herätysliikkeen kriisiin oli suhtauduttava. Painavimman jälkensä kannanottoon, ”valkoiseen kirjaan”, jätti Pekka Raittila, mikä näkyi muun

muassa huolellisesti laadituissa liitteissä ja niiden sisältämissä dokumenteissa. Hän olisi voinut esiintyä julkaisun toimittajana, mitä hän ei kuitenkaan tehnyt. Raittila oli nousemassa lestadiolaisen pappisryhmän keskeisimmäksi vaikuttajaksi, olihan hän Ylioppilaskoti Maitojyvä ry:n puheenjohtaja.

Helsingin seuratoimintaa organisoimaan perustettiin vuonna 1965 Helsingin vanhoillislestadiolaiset ry. Yhdistys toimi rovasti Yrjö Liusvaaran johdolla ja otti Lestikseltä vastuun seuratoiminnasta huolehtimisesta. Yhdistyksen puheenjohtajana oli Liusvaara ja varapuheenjohtajana ylioppilaskodin entinen asukas, teologisen tiedekunnan kirjastonhoitaja Esko Häkli. Ylioppilaskodin johtokunnan puheenjohtaja Ilmari Soisalon-Soininen suhtautui uuteen yhdistykseen melko viileästi. Vielä vuonna 1962 Lestis oli asettanut oman seuratoimikunnan huolehtimaan etelä-Suomen ”elämänsanalaisesta” seuratoiminnasta.

Oli hieman epäselvää, kuuluiko ylioppilaskodin ottaa mallia toiminnassaan vanhoillislestadiolaisen liikkeen keskusjärjestöltä Oulusta eli toimia niin kuin herätysliikkeillä oli tapana.

Elämän Sana -lehti, Laestadius-seura ja Lestadiolaispappien veljespiiri ovat kaikki lopettaneet toimintansa. Myös Oulussa pidetyt Elämän sanan eli keskiviikkoseurat ovat loppuneet. Lestis jatkaa kuitenkin Lestadiolaisten ylioppilaskodin perinteitä lestadiolaiselta taustalta syntyneenä ylioppilaskotina.

Hannu Mustakallio